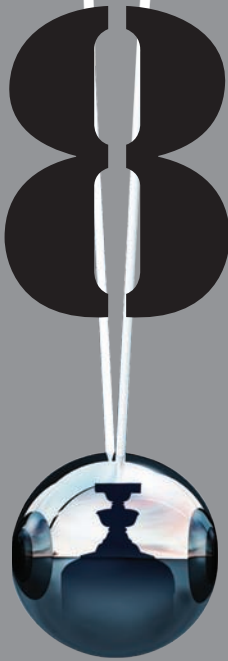

KPI
YEARBOOK

2558

สื่อกับการละเมิดสิทธิเด็ก :
การปฏิรูปทศวรรษการทำกับดัก

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพ
ในการแสดงความคิดเห็น
การพูด การเขียน การพิมพ์
การโฆษณา และการสื่อความหมาย
โดยวิธีอื่น”

สื่อกับการละเมิดสิทธิเด็ก : การปฏิรูปกลไกการกำกับดูแล

ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธ์*

“..ที่ผ่านมาผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชน องค์กรสื่อมวลชน และองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน มีการกำหนดมาตรการในการกำกับดูแลกันเองทางจริยธรรม แต่ไม่ประสบความสำเร็จและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร กระบวนการกำกับดูแลสื่อมวลชนขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนอย่างแท้จริง”

“ดังนั้น เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานแห่งวิชาชีพ ตลอดจนการกำกับดูแลกันเองทางจริยธรรมของผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีมาตรฐาน ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลสื่อมวลชน และมีมาตรการที่เป็นธรรมในการคุ้มครองประชาชนจากการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนอย่างเป็นรูปธรรม และมีองค์การที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้” เป็นส่วนหนึ่งของเหตุผลและความจำเป็นในการเสนอร่าง พ.ร.บ.การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐาน

* ผู้อำนวยการบริหารสถาบันอิศรา

วิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. ....ที่จัดทำขึ้นโดย คณะกรรมการการปฏิบัติการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ สมาชิกรัฐสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.)

การกำกับดูแลตนเองไม่มีประสิทธิภาพดังกล่าว ทำให้สื่อมวลชนถูกวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมอย่างรุนแรงโดยเฉพาะในช่วงก่อนการรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ว่า มีส่วนในการสร้างความเกลียดชังระหว่างฝ่ายต่างๆ จนเป็นชนวนเหตุนำไปสู่ความรุนแรงทางการเมือง ทำให้มีการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปสื่อและนำมาสู่การเสนอร่าง พ.ร.บ.การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชนข้างต้น

อย่างไรก็ตามปัญหาของสื่อมวลชนมิได้มีมิติในทางการเมือง เพียงด้านเดียว ในด้านมิติทางสังคมนั้น สื่อมวลชนได้นำเสนอข่าวและภาพเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่ถูกละเมิดในรูปแบบต่างๆ อยู่เสมอ อาทิ ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ถูกทำร้ายร่างกาย ถูกทอดทิ้ง ครอบครัวแตกแยก รวมทั้งเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาชญากรรมต่างๆ เช่น ยาเสพติด ทำร้ายร่างกาย ช่มชู้ ชิงทรัพย์ ฯลฯ

แน่นอนว่า การนำเสนอข่าวเหล่านี้ของสื่อมวลชนย่อมเป็นประโยชน์แก่สังคมในแง่เป็นบทเรียนที่จะกระตุ้นเตือนให้สังคมร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเกิดขึ้น

แต่ข้อเท็จจริงที่พบเสมอคือการนำเสนอข่าวและภาพข่าวการเป็นละเมิดหรือซ้ำเติม เด็กและเยาวชน หรือเป็นการละเมิดซ้ำจนส่งผลกระทบต่อจิตใจของเด็ก เยาวชนและครอบครัว รวมถึงอนาคตของเด็กและเยาวชน

สื่อมีเสรีภาพ แต่ต้องไม่ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

นับแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา มีบทบัญญัติในการรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้อย่างค่อนข้างกว้างขวาง ซึ่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 ที่ยังคงบัญญัติในเรื่องดังกล่าวไว้ในมาตรา 45 ว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

“การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน”

จากบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นว่า แม้รัฐธรรมนูญจะรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการพูด การเขียน การแสดงออกไว้ แต่ก็มีข้อยกเว้นตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 45 วรรคสองซึ่งการจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าว ต้องตราเป็นกฎหมายเท่านั้น

ในข้อยกเว้นตามที่กล่าวมานั้น นอกจากการจำกัดสิทธิเรื่องความมั่นคงแล้ว รัฐธรรมนูญได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับ การคุ้มครองเกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่นด้วย เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มาตรา 35 ได้ยืนยันหลักการนี้ว่า

“สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับการคุ้มครอง

“การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีการใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ”

นอกจากนี้องค์กรวิชาชีพอิสระ อาทิ สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติยังตราข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2541 ไว้ในข้อบังคับที่ 15 ซึ่งมีเนื้อหาที่สอดคล้องคล้อยกับรัฐธรรมนูญ

“ในการเสนอข่าวหรือภาพใด ๆ หนังสือพิมพ์ต้องคำนึงมิให้ล่วงละเมิด ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่ตกเป็นข่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องให้ความคุ้มครองอย่างเคร่งครัดต่อสิทธิมนุษยชนของเด็ก สตรีและผู้ด้อยโอกาส

“ในการเสนอข่าวตามวรรคแรกต้องไม่เป็นการซ้ำเติมความทุกข์หรือ โศกนาฏกรรมอันเกิดแก่เด็ก สตรีและผู้ด้อยโอกาสนั้นไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง”

นอกจากนั้น องค์กรวิชาชีพสื่ออื่น ๆ ต่างมีข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมที่มีเนื้อหาในลักษณะดังกล่าวเช่นกัน

แม้ทั้งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญและข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมขององค์กรวิชาชีพสื่อจะมีเนื้อหาห้ามการเสนอข่าวและภาพข่าวละเมิดสิทธิมนุษยชนและ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ก็ตาม แต่สื่อมวลชนก็ยังคงเสนอข่าวและภาพข่าวฝ่าฝืน รัฐธรรมนูญและข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมอยู่เป็นประจำ

การนำเสนอข่าวและภาพละเมิดสิทธิเด็ก

ในการอดีตการนำเสนอข่าวและภาพข่าวของสื่อมวลชน แทบมิได้ตระหนัก ของการละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เลย โดยทางตำรวจ หรือพนักงานสอบสวนจะนำตัวเด็กหรือสตรีที่ตกเป็นเหยื่อในการล่วงละเมิดทาง เพศมาให้สื่อมวลชนถ่ายภาพ จนกระทั่ง พล.ต.อ.พจน์ บุญยะจินดา อธิบดีกรม ตำรวจ (ช่วง พ.ศ. 2537-2540) ได้ทำบันทึกที่ 05-03.6/16442 วันที่ 1 ธันวาคม 2538 ถึงทุกกองบัญชาการและกองบังคับการที่เกี่ยวข้องกำชับและซักซ้อมความ เข้าใจเกี่ยวกับการชี้ตัวผู้ต้องหา การนำผู้ต้องหาชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ และการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน โดยมีเนื้อหาตอนหนึ่งระบุว่า

“นอกจากนี้ยังมีการแถลงข่าวเกี่ยวกับการนำตัวผู้ต้องหาไปนำชี้ที่เกิด เหตุประกอบคำรับสารภาพ การชี้ตัวผู้ต้องหา ทำให้ปรากฏภาพที่ไม่เหมาะสม ตามหน้าหนังสือพิมพ์หรือทางโทรทัศน์ในแง่มุมต่าง ๆ อาทิ เช่น ผู้เสียหาย ที่เป็นเด็ก, เยาวชน หรือสตรีในคดีเกี่ยวกับเพศ หรือภาพถ่ายเด็กเข้าชี้ตัว

ผู้ต้องหา ฯลฯ โดยมีได้คำนึงถึงระเบียบปฏิบัติอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อรูปคดี เป็นเหตุให้มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม...”

บันทึกดังกล่าวของอธิบดีกรมตำรวจสะท้อนให้เห็นว่า ทั้งพนักงานสอบสวนและสื่อมวลชนมิได้ตระหนักถึงหลักสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เลย ทั้ง ๆ ที่กรมตำรวจได้มีคำสั่งเกี่ยวกับเรื่องนี้มาแล้วหลายฉบับ ได้แก่

1. หนังสือ ตร. ที่ 0610.3/7632 ลงวันที่ 27 พ.ค. 2528 เรื่อง คำขับวิธีการชี้ตัวผู้ต้องหา
2. หนังสือ ตร. ที่ 0601.04/2787 ลงวันที่ 24 มี.ค. 2530 เรื่อง คำแนะนำแนวทางการปฏิบัติและซักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับการแถลงข่าวต่อ สื่อมวลชน และ
3. หนังสือ ตร.ที่ 0608.5/4545 ลงวันที่ 19 พ.ค. 2531 เรื่อง คำขับการปฏิบัติและซักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับการแถลงข่าว หรือแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน

จนกระทั่งปี 2548 สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีคำสั่งที่ 855/2548 เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ มีเนื้อหาตอนหนึ่งว่า

“ห้ามนำหรือจัดให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือพยาน มาให้ข่าวแถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง ยกเว้นกรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน ให้ขออนุญาตต่อผู้บัญชาการ”

“ไม่ว่ากรณีใด ๆ ก็ตาม ห้ามนำผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ พระภิกษุสามเณร นักพรต นักบวช ผู้เสียหายที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ มาให้ข่าวแถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนงเป็นอันขาด รวมตลอดถึงการชี้ตัวผู้ต้องหาในลักษณะที่เป็นการเผชิญหน้าต่อสื่อมวลชนทุกแขนง” (ข้อ 1.2.4)

แม้จะมีหนังสือและคำสั่งของกรมตำรวจและสำนักงานตำรวจแห่งชาติหลายฉบับที่ห้ามพนักงานสอบสวนนำผู้ต้องหา ผู้เสียหายที่เป็นเด็กและเยาวชน รวมถึงสตรีที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศมาแถลงข่าวอย่างเด็ดขาด แต่ก็ยังมีการฝ่าฝืนอยู่ตลอดมา โดยนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ระดับผู้บัญชาการและสื่อมวลชนก็นำไปเผยแพร่เป็นข่าวและภาพข่าว โดยสื่อมวลชน

อย่างไรก็ตามทั้งพนักงานสอบสวนและสื่อมวลชนต่างก็รู้ว่า ระเบียบและกฎหมาย บัญญัติในเรื่องนี้ไว้อย่างไร จึงพยายามเลี่ยงโดยสื่อมวลชนจะพรกหน้าผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนที่ถ่ายภาพไว้ก่อนเผยแพร่ ขณะที่พนักงานสอบสวนจะจับผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศมาแถลงข่าวคลุมถุงดำก่อนนำตัวมาแถลงข่าว

นอกจากกรณีดังกล่าวแล้วมีกรณีที่น่าศึกษาอยู่ 3 กรณีคือ

1. กรณีรายการข่าว 3 มิติ ทางสถานีโทรทัศน์สีช่อง 3 นำเสนอข่าวและภาพข่าว นางบัวฉัตร หงสกุล นำพยานในคดีฆาตกรรมซึ่งเป็นเยาวชนอายุประมาณ 13 ปี มาคลุมหัวแถลงข่าวพร้อมด้วยข้าราชการระดับสูง และนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ เหตุเกิดที่จังหวัดพิษณุโลก นอกจากเป็นการละเมิดสิทธิเด็กที่กฎหมายให้การคุ้มครองเป็นพิเศษแล้ว ยังทำให้พยานมีอันตรายเป็นชีวิตได้

ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ตรีบัญญัติว่า ในกรณีที่พนักงานสอบสวนมีความจำเป็นต้องจัดให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีชี้ตัวบุคคลใดให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการชี้ตัวบุคคลในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและสามารถป้องกันมิให้บุคคลซึ่งจะถูกชี้ตัวนั้นเห็นตัวเด็กโดยให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการชี้ตัวบุคคลนั้น

จากบทบัญญัติดังกล่าวเห็นชัดว่า กฎหมายมีเจตนารมณ์ให้ปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนอย่างเหมาะสมเพื่อการคุ้มครองทั้งร่างกายและจิตใจ

แต่ผู้ที่เกี่ยวข้องกลับนำพยานเด็กในคดีฆาตกรรมมาแถลงข่าวต่อสาธารณชนซึ่งอาจทำให้เกิดอันตรายและส่งผลกระทบต่อจิตใจของเด็กได้

- กรณีที่ดาราสาวนำทารกอายุไม่กี่เดือนมาโชว์ตัวทางโทรทัศน์พร้อมกับให้สัมภาษณ์พิธีกรชื่อดังอ้างว่า ดาราหนุ่มชื่อดังเป็นพ่อของเด็ก แต่ดาราหนุ่มไม่ยอมรับเป็นพ่อขอให้มีการตรวจดีเอ็นเอ การนำเด็กทารกมาออกรายการดังกล่าว นอกจากเป็นการละเมิดสิทธิเด็กที่ยังไร้เดียงสาอย่างชัดเจนแล้ว ยังอาจเข้าข่ายฝ่าฝืนกฎหมายคุ้มครองเด็กอีกด้วย
- กรณีหนังสือพิมพ์หลายฉบับนำเสนอข่าวและภาพข่าวดาราสาววัยรุ่นที่มีการเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ว่า เสพยาไอซ์ โดยหนังสือพิมพ์บางฉบับมีการเปิดเผยใบหน้าดาราสาววัยรุ่นและบิดาอย่างชัดเจน บางฉบับนำแถบดำคาดตาดาราสาว แต่เปิดชื่อภาพใบหน้าบิดาของดาราสาววัยรุ่น การกระทำดังกล่าว นอกจากเป็นการละเมิดสิทธิเยาวชนแล้ว ยังอาจเข้าข่ายการฝ่าฝืนกฎหมายคุ้มครองเด็กเช่นเดียวกัน

การที่สื่อมวลชนยังคงนำเสนอข่าวและภาพข่าวในลักษณะที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนนั้นทำให้ต้องศึกษาดูว่า ในประเทศไทยมีกลไกในการกำกับดูแลสื่อมวลชนอย่างไร

กลไกกำกับดูแลสื่อมวลชน

เมื่อพิจารณากลไกการกำกับดูแลและควบคุมสื่อมวลชนในปัจจุบันอยู่แล้ว มีอยู่ด้วยกัน 4 ระบบ คือ

1 การกำกับดูแลและควบคุมโดยกฎหมาย

แบ่งออกเป็นกฎหมายทั่วไปและกฎหมายเฉพาะ

กฎหมายทั่วไป อาทิ ประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยหมิ่นประมาท ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการละเมิด พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน กฎหมายครอบครัว กฎหมายเกี่ยวกับความมั่นคง ฯลฯ แต่ที่ใช้กันมากที่สุดคือ ประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยการหมิ่นประมาท ประมวลกฎหมายแพ่งว่าด้วยการละเมิด พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

กฎหมายเฉพาะ อาทิ พ.ร.บ.จัดแจ้งการพิมพ์ (กำกับดูแลเฉพาะการจดทะเบียนสิ่งพิมพ์) พ.ร.บ.องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ร.บ.การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ร.บ.ภาพยนตร์และวีดิทัศน์

กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กและคุ้มครองสิทธิครอบครัวที่สำคัญมีอยู่ด้วยกัน 3 ฉบับ

1. พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553
2. พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546
3. พ.ร.บ.คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

ประเทศไทย เริ่มมีกฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ไม่ให้สื่อมวลชนเผยแพร่ภาพหรือข้อความใดๆที่จะทำให้รู้จักตัวเด็กหรือเยาวชนที่อาจทำให้เด็กและเยาวชนได้รับความเสียหายมาตั้งแต่ พ.ศ. 2534 หรือเกือบ 20 ปีมาแล้ว

แต่เป็นการคุ้มครองเฉพาะเด็กและเยาวชน(อายุต่ำกว่า 18 ปี) ที่ตกเป็นจำเลยในศาลเท่านั้นคือ พ.ร.บ.จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ซึ่งระบุว่า

“ในการโฆษณาไม่ว่าด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือซึ่งคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวห้ามมิให้ระบุชื่อ หรือแสดงข้อความหรือกระทำการด้วยประการใดๆ อันจะทำให้รู้จักตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล” (มาตรา 98)

ผู้ที่ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ(มาตรา 131)

ต่อมามีการตรา พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ขึ้นมาบังคับใช้แทน (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2553) และมีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2554) โดยมีปรับปรุง เนื้อหาให้ความคุ้มครองสิทธิสวัสดิภาพ และวิธีปฏิบัติต่อเด็ก เยาวชน สตรีและบุคคลในครอบครัว รวมทั้งกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

ส่วนการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณะเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน มีการขยายขอบเขตการคุ้มครองจากเดิมที่จำกัดเฉพาะเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นจำเลยในศาล เป็นเด็กและเยาวชนที่เป็นตกผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการด้วย

นอกจากนั้นยังเพิ่มบทลงโทษแก่ผู้ที่ฝ่าฝืนในการเผยแพร่ข่าวและภาพของเด็กและเยาวชน รวมถึงครอบครัวที่เป็นคู่ความในศาลจากจำคุกไม่เกิน 6 เดือน เป็นจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 192) โดยมีบทบัญญัติสำคัญที่เกี่ยวข้อง อาทิ

มาตรา 76 เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้จับกุมเด็กหรือเยาวชน หรือพนักงานสอบสวน จัดให้มีหรืออนุญาตให้มีหรือยินยอมให้มีการถ่ายภาพหรือบันทึกภาพเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด เว้นแต่เพื่อประโยชน์ในการสอบสวน

บทบัญญัตินี้ เป็นการควบคุมเจ้าพนักงานหรือพนักงานสอบสวนโดยเฉพาะ แม้ไม่มีบทกำหนดโทษการฝ่าฝืนบทบัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับนี้ แต่พนักงานสอบสวนที่นำตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนมาให้สื่อมวลชนถ่ายภาพเพื่อเป็นผลงาน หรือสนองความต้องการของนักการเมืองบางคนก็เสี่ยงต่อการถูกดำเนินการทางวินัยหรืออาจถูกผู้เสียหายดำเนินการคดีฐานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ได้

มาตรา 130 ห้ามมิให้ผู้ใดบันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูป หรือบันทึกเสียง แพร่เสียงของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือโฆษณาข้อความซึ่งปรากฏในทางสอบสวนของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือในทางพิจารณาคดีของศาลที่อาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัว ชื่อตัว หรือชื่อสกุล ของเด็กหรือเยาวชนนั้น หรือโฆษณาข้อความเปิดเผยประวัติการกระทำความผิด หรือสถานที่อยู่ สถานที่ทำงาน หรือสถานศึกษาของเด็กหรือเยาวชนนั้น

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่การกระทำเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา โดยได้รับอนุญาตจากศาลหรือการกระทำที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ

บทบัญญัตินี้เป็นการขยายขอบเขตการคุ้มครองการห้ามเผยแพร่ข่าวและภาพของเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้ต้องหารวมถึง “ผู้เกี่ยวข้อง” ที่อาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัว ชื่อตัว หรือชื่อสกุล ของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งกฎหมายฉบับเดิมคุ้มครองเฉพาะผู้ที่เป็นจำเลยในศาลเท่านั้น

มาตรา 136 ในการโฆษณาไม่ว่าด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือซึ่งคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ห้ามมิให้ระบุชื่อ หรือแสดงข้อความ หรือกระทำการด้วยประการใด ๆ อันจะทำให้รู้จักตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลย เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากศาล

ก่อนหน้านี้ มีการตรา พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ขึ้นมา มีบทบัญญัติขยายการคุ้มครองเด็กและเยาวชนออกไป ไม่จำกัดเฉพาะเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา แต่รวมความถึงเด็กและเยาวชนทั่วไปด้วย

“ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาหรือเผยแพร่ทางสื่อมวลชนหรือสื่อสารสนเทศประเภทใด ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือผู้ปกครอง โดยเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดของเด็ก หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ” (มาตรา 27)

ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 79)

แต่ที่เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันมากในแวดวงสื่อมวลชนระยะแรกคือ การตรา พ.ร.บ.คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ซึ่งมีบทบัญญัติครอบคลุมการห้ามเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนอย่างกว้างขวางรวมถึงบุคคลในครอบครัวทั้งผู้ที่ถูกกระทำและผู้กระทำรุนแรงในครอบครัวทั้งหมด

ทั้งนี้ก็เป็นไปตามนิยามในมาตรา 3 ที่บัญญัติว่า

“ความรุนแรงในครอบครัว” หมายความว่า การกระทำใดๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

ส่วน “บุคคลในครอบครัว” หมายความว่า คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใดๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน”

ประเด็นที่ถกเถียงกันมากคือ “คู่สมรสเดิม” หรือ “เคยอยู่กินฉันสามีภริยา” นั้น หมายถึงการหย่าขาดหรือเลิกร้างกันมาแล้วกี่ปี ถ้าเลิกร้างกันมาแล้ว 10 ปียังถือว่า เป็นบุคคลในครอบครัวอีกหรือไม่

ข้อห้ามในการเผยแพร่ภาพและข่าวนอกจาก “ผู้ถูกกระทำ” หรือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อแล้ว ยังครอบคลุมถึง “ผู้กระทำ” ด้วย

“ห้ามมิให้ผู้ใดลงพิมพ์โฆษณา หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนด้วยวิธีใด ๆ ซึ่งภาพ เรื่องราว หรือข้อมูลใด ๆ อันน่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้กระทำ ความรุนแรงในครอบครัวหรือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวในคดีตามพระราชบัญญัตินี้”

“ผู้ใดฝ่าฝืนบทบัญญัติในวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” (มาตรา 9)

การที่กฎหมายให้การคุ้มครอง “ผู้กระทำ” เพราะมีความมุ่งหมายให้ครอบครัวได้กลับมาคืนดีดั้งเดิม โดยผ่านกระบวนการตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด

2 การกำกับดูแลตนเองโดย ไม่มีกฎหมายรองรับ

เป็นระบบสมัครใจ ซึ่งมีการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพขึ้นมาทำหน้าที่ดังกล่าว มีการกำหนดข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมเพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับสมาชิก

ทางด้านสิ่งพิมพ์มีสภาหนังสือพิมพ์แห่งชาติทำหน้าที่กำกับดูแลด้านจริยธรรมของสมาชิกที่เป็นทั้งองค์กรและผู้ประกอบวิชาชีพ เช่นเดียวกับด้านวิทยุโทรทัศน์ มีสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทยเป็นผู้ทำหน้าที่

จุดอ่อนสำคัญขององค์กรวิชาชีพทั้งสอง คือ

1. โครงสร้างคณะกรรมการสภาวิชาชีพที่มีตัวแทนเจ้าของหนังสือพิมพ์หรือสถานี และบรรณาธิการ (เป็นกลุ่มเดียวกับเจ้าของ) รวมกันมีสัดส่วนสูงถึง 8 คน ขณะที่ผู้ปฏิบัติงานหรือนักข่าวมีเพียง 4 คน ขณะที่ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมีสัดส่วนเพียงเล็กน้อย เปิดโอกาสให้ตัวแทนเจ้าของและบรรณาธิการสามารถครอบงำการตัดสินใจของสภาวิชาชีพได้โดยง่าย

2. การใช้ระบบสมัครใจ ทำให้มติของสภาวิชาชีพไม่มีผลในทางปฏิบัติ สมาชิกไม่ยอมรับมติของสภาวิชาชีพที่ขัดแย้งผลประโยชน์ของตนเอง เมื่อไม่พอใจกับมติของคณะกรรมการก็จะลาออกจากการเป็นสมาชิกหรือพูดว่าจะลาออก ทำให้คณะกรรมการไม่กล้าลงมติที่ขัดแย้งกับผลประโยชน์ของสมาชิกโดยเฉพาะสมาชิกที่เป็นผู้ประกอบการรายใหญ่

ดังนั้น ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สภาวิชาชีพฯ ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า เป็นเพียง “เสือกระดาษ” ไม่สามารถกำกับดูแลด้านจริยธรรมของสมาชิกได้จริง เช่น มีการนำเสนอข่าวและภาพข่าวละเมิดจริยธรรมเป็นนิจศีล

3 การกำกับดูแลร่วมโดยรัฐกับองค์กรวิชาชีพ

มีข้อแตกต่างจากระบบสมัครใจคือ มีการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรวิชาชีพกับหน่วยงานของรัฐโดยมีกฎหมายรองรับซึ่งในประเทศไทยเมื่อพิจารณาจากกฎหมายที่มีอยู่แล้ว เป็นการชี้เฉพาะกับสื่อมวลชนด้านวิทยุและโทรทัศน์เท่านั้น

กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการควบคุมและการกำกับดูแลสื่อมวลชนได้แก่ พ.ร.บ.องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 และ พ.ร.บ.การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551

ใน พ.ร.บ.องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ มีบทบัญญัติให้คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม (กสทช.) มีหน้าที่ส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้รับใบอนุญาต ผู้ผลิตรายการ และผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อสารมวลชนที่เกี่ยวข้องกับกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์เป็นองค์กรในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่จัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมของการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพและการควบคุมการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพกันเองภายใต้มาตรฐานทางจริยธรรม (มาตรา 27(18))

อย่างไรก็ตาม ใน พ.ร.บ.การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ได้แบ่งการควบคุมและการกำกับดูแลออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนแรก กสทช.เป็นผู้ควบคุมเนื้อหาโดยตรงกรณีที่มีการฝ่าฝืนมาตรา 37 ที่บัญญัติ ห้ามมิให้ออกอากาศรายการที่มีเนื้อหาสาระ

- (1) ก่อให้เกิดการล้มล้างการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือ
- (2) ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ
- (3) ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือ
- (4) มีการกระทำซึ่งเข้าลักษณะลามกอนาจาร หรือ
- (5) มีผลกระทบต่อทำให้เกิดความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชนอย่างร้ายแรง

บทบัญญัติดังกล่าวยังกำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตมีหน้าที่ตรวจสอบและให้ระงับการออกอากาศรายการที่มีลักษณะตามวรรคหนึ่ง หากผู้รับใบอนุญาตไม่ดำเนินการ ให้กรรมการซึ่งคณะกรรมการ กสทช.มอบหมายมีอำนาจสั่งด้วยวาจา หรือเป็นหนังสือให้ระงับการออกอากาศรายการนั้นได้ทันที และให้คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีดังกล่าวโดยพลัน

ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนแล้วเห็นว่า การกระทำดังกล่าวเกิดจากการละเลยของผู้รับใบอนุญาตจริง ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้ผู้รับใบอนุญาตดำเนินการแก้ไขตามที่สมควร หรืออาจพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตก็ได้

นอกจากการเพิกถอนใบอนุญาตแล้ว กสทช.ยังมีอำนาจปรับทางปกครองกับผู้รับใบอนุญาตหรือเจ้าของสถานีได้ตั้งแต่ห้าหมื่นบาท แต่ไม่เกินห้าแสนบาท (มาตรา 57,59)

กรณีตัวอย่างที่ กสทช.ได้ดำเนินการปรับไปแล้วคือ รายการไทยแลนด์ กี้อตทาแลนด์ที่มีการเปลี่ยยกवादรูปซึ่งออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง 3 ซึ่งมีเนื้อหาเข้าข่ายขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ส่วนที่สอง การควบคุมและการกำกับดูแลร่วม ใน พ.ร.บ.การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ มีบทบัญญัติว่าด้วย “การส่งเสริมและควบคุมจริยธรรมแห่งวิชาชีพและการคุ้มครองผู้เสียหายจากการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์” ขึ้นมาเป็นการเฉพาะโดยมีสาระสำคัญส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้รับใบอนุญาต ผู้ผลิตรายการ และผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อสารมวลชนที่เกี่ยวข้องกับกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์เป็นองค์กรในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่จัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมของการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพและควบคุมการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพกันเองภายใต้มาตรฐานทางจริยธรรม

มาตรฐานทางจริยธรรมต้องคำนึงถึงการคุ้มครองการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารสาธารณะของประชาชน และการคุ้มครองผู้บริโภคจากการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ รวมทั้งการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ประกอบอาชีพและวิชาชีพขององค์กร

บทบัญญัติในกฎหมายยังกำหนดให้ กสทช.สร้างกลไกการส่งเรื่องร้องเรียนจากผู้บริโภคไปยังองค์กรวิชาชีพพิจารณากรณีที่มีการออกอากาศละเมิดสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล จากนั้นให้องค์กรวิชาชีพแจ้งผลการดำเนินการให้ กสทช.ทราบโดยเร็ว (มาตรา 39,40)

อย่างไรก็ตามในการดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติของ พ.ร.บ.การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ทั้งสองส่วน ยังคงเป็นปัญหาเพราะยังไม่มีกำหนดกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน และการดำเนินการล่าช้า ทำให้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า การกำกับดูแลดังกล่าวไร้ประสิทธิภาพ

4 การกำกับดูแลโดยสังคม

การที่จะให้ภาคประชาสังคมกำกับดูแลสื่อมวลชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชน ซึ่งที่ผ่านมาเครือข่ายภาคประชาสังคมไม่ค่อยมีการเคลื่อนไหวการกำกับดูแลและควบคุมสื่อมวลชนมากนัก เพิ่งจะมีในระยะหลัง ๆ ที่มีการจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ ขึ้นมา เช่น กลุ่มผู้ปกครอง องค์กรการต่อต้านคอร์รัปชัน องค์กรคุ้มครองผู้บริโภค ทำให้มีการเคลื่อนไหวเรียกร้องต่อสื่อมวลชนที่เสนอข่าวหรือเรื่องราวที่มีผลกระทบต่อสังคมและผู้บริโภคมากขึ้น อาทิ กรณีการล้อเลียนผู้ป่วยออทิสติกในรายการเรื่องเล่าเช้านี้ ทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3, การประท้วงกรณีการงดออกอากาศละครเรื่อง “เหนือเมฆ” ทางสถานีโทรทัศน์ช่องเดียวกัน

เป็นที่น่าสังเกต การเคลื่อนไหวเรียกร้องของภาคประชาสังคมในแต่ละกรณีนั้น มีการใช้เครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ (social media) เป็นเครื่องมือสำคัญ ซึ่งสามารถสร้างกระแสให้เกิดการตื่นตัวขึ้นในสังคม จนสื่อกระแสหลักนำไปเสนอเป็นข่าวอีกต่อหนึ่ง

อย่างไรก็ตามการกำกับดูแลสื่อมวลชนให้ได้ผลอย่างแท้จริง คงไม่สามารถใช้กลไกใดกลไกหนึ่งเป็นเอกเทศ แต่ต้องอาศัยกลไกทั้งสามส่วนผสมผสานกันอย่างเหมาะสม

ตัวอย่างที่เห็นชัดคือ มีกฎหมายหลายฉบับที่ไม่เคยมีการบังคับใช้กับสื่อมวลชนเลย ทั้งๆที่สื่อมวลชนกระทำความผิดชัดแจ้ง เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็ก แต่ไม่เคยมีการดำเนินคดีกับสื่อมวลชนที่นำเสนอข่าวและภาพละเมิดเด็กและเยาวชนเลย

ถ้าภาคประชาสังคมเห็นว่า สื่อมวลชนฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็ก แม้มีการท้วงติงตักเตือนแล้ว ยังคงนำเสนอภาพและข่าวละเมิดเด็กและเยาวชนอยู่เป็นนิจ ก็สามารถไปกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีกับสื่อมวลชนนั้นได้ ซึ่งภาคประชาสังคมต้องมีความรู้ด้านกฎหมายและเข้าใจด้านสิทธิเด็กด้วย และต้องช่วยให้ความรู้แก่ประชาชนในด้านนี้เพื่อช่วยกันในการกำกับดูแลสื่อ

เช่นเดียวกับกรณีการกำกับดูแลตนเองโดยสภาวิชาชีพ เป็นการยากที่คณะกรรมการสภาวิชาชีพจะมีมติลงโทษสื่อที่เป็นสมาชิกที่ฝ่าฝืนจริยธรรมในเรื่องผลประโยชน์ของสำคัญสมาชิก แต่ถ้าสังคมเห็นว่าการกระทำของสื่อรายดังกล่าวฝ่าฝืนจริยธรรมอย่างร้ายแรง อาจมีการเคลื่อนไหวเรียกร้องให้สภาวิชาชีพลงโทษหรือเรียกร้องให้สื่อเยียวยาความเสียหายจากการกระทำของตนเองก็เชื่อว่าน่าจะมีเกิดผลในระดับใดระดับหนึ่ง

ข้อเสนอการเพิ่มประสิทธิภาพในการกำกับดูแล

แม้จะมีทั้งกรอบจริยธรรมขององค์กรวิชาชีพสื่อและกฎหมายคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนซึ่งบดบังโทษกระทำผิดกฎหมาย แต่ยังมีสื่อมวลชนเสนอข่าวและภาพข่าวในลักษณะเข้าข่ายฝ่าฝืนจริยธรรมและกฎหมายอยู่เสมอ

มีข้อเสนอในการปฏิรูปกลไกการกำกับดูแลทั้งจากผู้ประกอบวิชาชีพองค์กรวิชาชีพและผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างหลากหลายซึ่งคงต้องใช้เวลาในการถกเถียงอภิปรายอีกระยะหนึ่ง

ในบทความนี้จึงนำข้อเสนอหลักการในการปฏิรูปกลไกการกำกับดูแลสื่อมวลชนในร่าง พ.ร.บ. การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชนฯ มาเป็นต้นแบบในการศึกษา

โครงสร้างของกฎหมายตาม พ.ร.บ. ฉบับนี้มุ่งเน้นให้มีการจัดตั้ง “สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ” เป็นองค์การหลักที่จะทำหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและความเป็นอิสระของสื่อมวลชน ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานแห่งวิชาชีพ และให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ซึ่งได้รับผลกระทบจากการใช้เสรีภาพของสื่อมวลชน

หลักการสำคัญคือ ให้สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติเป็นองค์การกลางในการส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการกำกับดูแลตนเองของสื่อมวลชนในทุก

ลำดับชั้นอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการกำกับดูแลตนเองของผู้ประกอบวิชาชีพ โดยองค์กรสื่อมวลชนในระดับต้น และการกำกับดูแลกันเองโดยองค์การวิชาชีพสื่อมวลชนในระดับที่สอง

สภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติประกอบด้วยสมาชิกซึ่งเป็นองค์การวิชาชีพสื่อมวลชนที่สมัครใจเข้าเป็นสมาชิกและต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในร่าง พ.ร.บ.นี้ โดยสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติจะเป็นผู้ออก “ใบรับรองสมาชิกสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ” ให้แก่องค์การวิชาชีพสื่อมวลชนดังกล่าว เมื่อได้จดทะเบียนเป็นสมาชิกแล้ว

ดังนั้น การดำเนินการตามร่าง พ.ร.บ.นี้จะครอบคลุมเฉพาะองค์การวิชาชีพสื่อมวลชนที่เป็นสมาชิก รวมถึงองค์กรสื่อมวลชนและผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนที่ได้รวมตัวกันเป็นสมาชิกขององค์การวิชาชีพสื่อมวลชนนั้นเท่านั้น

หากผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน หรือองค์กรสื่อมวลชนที่มีความประสงค์จะเข้าเป็นสมาชิกของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ จะต้องรวมกลุ่มเป็นองค์การวิชาชีพสื่อมวลชน ทั้งนี้ ต้องมีการกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนบังคับใช้เป็นการภายใน มีหลักฐานเชิงประจักษ์ในการบังคับใช้มาตรฐานจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน และมีการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนและองค์กรสื่อมวลชนในแขนงต่าง ๆ ทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค หรือจังหวัด และส่งเสริมกลไกการกำกับดูแลกันเองทางจริยธรรมสื่อมวลชนให้มีความเข้มแข็ง โปร่งใส มีประสิทธิภาพและมีมาตรฐาน

เพื่อให้การดำเนินงานของสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรการต่าง ๆ ในกฎหมายเพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดมาตรการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและความเป็นอิสระของสื่อมวลชน การส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน การรวมกลุ่มของสื่อมวลชนและการให้คุณค่าแก่การกำกับดูแลกันเองทางจริยธรรมสื่อมวลชน ผ่านกลไกการดำเนินงานของสภา

วิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ โดยคณะกรรมการสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ
 คณะกรรมการจริยธรรมสื่อมวลชนและคณะกรรมการกำกับดูแลสื่อโดยภาค
 ประชาชนและการรู้เท่าทันสื่อ

บรรณานุกรม

กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการละเมิดสิทธิเด็กและสิทธิครอบครัว,
ประสงค์ เลิศรัตน์วิสุทธิ์, คู่มือการสอนวิชากฎหมายสื่อมวลชนและ
วิชาจริยธรรมสื่อมวลชน 2556

การกำกับดูแลตนเองของสื่อมวลชนศึกษากรณี “สรยุทธ-ไร่ส้ม”, ประสงค์
เลิศรัตน์วิสุทธิ์, อิศราปริทัศน์ 2555